
ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

*Зозуля Олександр Ігорович,
студент 3-го курсу юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна*

Як відомо, необхідною передумовою ефективного здійснення Президентом України його конституційних повноважень є комплексне фахове забезпечення його діяльності. При цьому, така забезпечувальна діяльність уповноважених Президентом України органів, що характеризується їх певною самостійністю та відмежованістю від діяльності самого Президента України [1], являє собою своєрідний *юридичний процес*, який складається з системи *різновірневих, але односпрямованих, врегульованих правом суспільних відносин*. Встановлення специфіки та змісту цих відносин у контексті визначення правової природи забезпечення діяльності Президента України як окремого виду державної діяльності, наразі й вбачається актуальним.

Своєрідність відносин забезпечення діяльності Президента України зумовлюється, передусім, неоднозначним статусом їх суб'єктів, суперечливими формами реалізації та дещо нетиповим для решти відносин державного управління змістом даних відносин.

Відповідно до п.28 ч.1 ст.106 Конституції України [2] та змісту права Президента України на допоміжні органи, *загальним об'єктом правовідносин забезпечення діяльності Президента України виступає саме забезпечення діяльності Президента України як створення умов, сприятливих для виконання Президентом України його конституційних повноважень*.

Виходячи з особливостей мети діяльності допоміжних органів глави держави та в залежності від видів забезпечення діяльності Президента України, *родовим об'єктом даних правовідносин є відповідне організаційне, правове, аналітичне, дорадчо-консультативне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Президента України*. Наприклад, в рамках правового забезпечення діяльності Президента України *безпосереднім об'єктом правовідносин може бути надання правових висновків по одержаним законопроектам, підготовка проектів актів Президента України та законопроектів тощо*. У цьому прикладі *предметом указаних правовідносин буде виступати відповідно правовий висновок апарату глави держави, проект акту Президента України, законопроект*.

Основу правового регулювання відносин забезпечення діяльності Президента України становить Конституція України [2] та прийняті відповідно до неї акти Президента України з питань організації та діяльності його допоміжних органів – Укази Президента України від 23.02.2000 р. № 278, від 27.03.2001 р. № 215/2001, від 25.02.2010 р. № 265/2010 та ін. У меншому ступені це Закони

України, зокрема такі, як «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про Кабінет Міністрів України» тощо. Зважаючи на це, маємо зауважити, що *відносини забезпечення діяльності Президента України за предметом правового регулювання здебільшого належать до конституційних* (переважно щодо організації допоміжних органів) *та адміністративних* (переважно щодо діяльності допоміжних органів) *правовідносин*.

Зазначимо, що більшість правових відносин забезпечення діяльності Президента України за своїм функціональним призначенням є *регулятивними та матеріально-правовими*, зокрема, це правовідносини з приводу реалізації права Президента на допоміжні органи, компетенції та побудови апарату глави держави, формування системи допоміжних органів Президента України тощо. Разом із тим, з огляду на виявлені нами недоліки в механізмі здійснення апаратом Президента України його повноважень, *пріоритетним напрямком розвитку правового регулювання мають бути саме охоронні та процесуальні суспільні відносини у сфері забезпечення діяльності Президента України*, а саме щодо порядку здійснення повноважень допоміжних органів глави держави, їх взаємодії з іншими державними органами та відповідальності за допущені порушення у забезпеченні діяльності Президента України.

Досить проблемним є питання суб'єктів правовідносин забезпечення діяльності Президента України. Як ми вже відмічали [1], виходячи з *розширювального розуміння суб'єктів забезпечення діяльності Президента України* не тільки як його допоміжних органів, до числа таких суб'єктів можуть бути віднесені не лише *колективні суб'єкти* (апарат і допоміжні органи, парламент, уряд тощо), але й *індивідуальні суб'єкти*. Маємо акцентувати увагу, що колективний суб'єкт відносин забезпечення діяльності Президента України має відповідати щонайменш двом основним вимогам – це наявність належної правосуб'єктності та компетенції у сфері забезпечення діяльності Президента України. При цьому, якщо будь-яка діяльність допоміжних органів глави держави так чи інакше пов'язана з забезпеченням діяльності Президента України, то *усі інші органи* (парламент, міністерства, місцеві ради тощо), *втім як й індивідуальні суб'єкти, не є постійними суб'єктами забезпечення діяльності Президента України*, а стають такими тільки при реалізації відповідних повноважень (суб'єктивних прав) шляхом участі у правовідносинах забезпечення діяльності Президента України.

Зазначимо, що в цілому *усі правові відносини забезпечення діяльності Президента України мають загальний юридичний зміст*, який складається з правомочностей та юридичних обов'язків суб'єктів таких відносин. Так, було передбачено пунктом 5 Положення про Секретаріат Президента України за Указом від 04.11.2005 р. № 1548/2005 [3] право апарату глави держави одержувати в установленому порядку від державних органів та органів місцевого самоврядування необхідну інформацію, документи та матеріали, що складається одразу з чотирьох елементів. Це і право направляти запит на одержання певної інформації, і можливість вимагати надання інформації, а також можливість звертатись до уповноважених органів для примусового надання інформації та можливість використовувати в своїй діяльності одержану інформацію.

Однак, компетенція апарату та інших допоміжних органів глави держави, а відповідно й зміст правових відносин із приводу її реалізації, загалом складається не з окремих прав і обов'язків, а їхнього комплексу – *повноважень*, які здійснюються переважно у різнорівневих багатоступінних відносинах. Прикладом таких відносин є здійснення повноважень по забезпеченню підготовки законопроектів, що вносяться Президентом України до Верховної Ради України. З одного боку, на першому етапі

цих відносин апарат Президента України відносно глави держави безумовно є *зобов'язаною стороною* (має вжити заходів до підготовки законопроекту), але на другому етапі апарат Президента України може виступати вже як *зобов'язуючий суб'єкт* щодо інших органів і осіб, яких він уповноважує і зобов'язує долучитись до роботи над законопроектом.

При цьому, навіть за наведеним прикладом очевидним вбачається, що *відносини забезпечення діяльності Президента України можуть бути як односторонніми* (при зобов'язанні Президентом України його допоміжного органу), *так і двосторонніми* (при взаємодії суб'єктів забезпечення діяльності Президента України, які, як правило, не перебувають у підпорядкуванні один щодо одного).

Специфіка правових відносин забезпечення діяльності Президента України пов'язана також із особливостями їх виникнення та припинення. Більшість означених правовідносин виникає з настанням певного юридичного факту, як-то доручення Президента України, висунення коаліцією депутатських фракцій кандидатури Прем'єр-міністра України, звернення громадянина тощо. Разом із тим, *частина відносин забезпечення діяльності Президента України з огляду на самостійність допоміжних органів глави держави виникає і відбувається ініціативно та незалежно від зовнішніх юридичних фактів*, зокрема йдеться про підготовку главі держави пропозицій з різних сфер його повноважень, що є так званим *«правообов'язком»* відповідних суб'єктів забезпечення діяльності Президента України. Крім того, в значно меншій мірі *підставами виникнення даних правовідносин виступають юридичні події*, наприклад, це може бути стихійне лихо як каталізатор відносин дорадчого, аналітичного, організаційного забезпечення діяльності Президента України.

Попри вищезазначену односпрямованість та однорідність як за змістом, так і суб'єктним складом, правовідносини забезпечення діяльності Президента України з огляду на їх всеосяжність та складність підлягають класифікації за певним критеріями. Так, *у залежності від свого об'єкта*, ці відносини є або *основними* (полягають у безпосередньому створенні передумов для здійснення Президентом України його конституційних повноважень), або *додатковими* (відбуваються з приводу формування та удосконалення системи забезпечення діяльності Президента України).

За дещо подібним критерієм *змісту правових відносин забезпечення діяльності Президента України* пропонуємо розрізняти дані відносини також за *дійснюваним видом* (аналітичне, дорадче, організаційне та інше) *забезпечення глави держави*. Саме ця класифікація набуває вагоме прикладне значення для визначення повноважень і розмежування компетенції різних суб'єктів забезпечення діяльності Президента України.

Як ми вже зазначали, серед суб'єктів забезпечення діяльності Президента України можна виділити дві великі групи – це *допоміжні органи Президента України*, які в силу свого призначення фахово і на постійній основі здійснюють комплексне забезпечення діяльності Президента України, та *інші уповноважені суб'єкти*, які залучаються до забезпечення діяльності Президента України поряд із виконанням решти своїх основних повноважень.

Таким чином, щодо вище розглянутого підкреслимо наступне. Правові відносини забезпечення діяльності Президента України являють собою врегульовані правом складні суспільні відносини, що виникають і протікають між суб'єктами забезпечення діяльності Президента України з приводу створення умов для виконання Президентом України його конституційних повноважень. Більшість таких правовідносин за своїм змістом є регулятивними та матеріально-правовими й

складаються за участю апарату та інших допоміжних органів глави держави в рамках виконання їх повноважень із забезпечення діяльності Президента України.

Література:

1. Зозуля О. І. Секретаріат Президента України: нормативно-правові засади організації та діяльності : монографія / О. І. Зозуля ; за ред. О. В. Марцеляка. – Х. : Харків юридичний, 2008. – 304 с.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Указ Президента України «Питання Секретаріату Президента України» : від 04.11.2005 р., № 1548/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 45. – Ст. 2833.

Науковий керівник – Марцеляк Олег Володимирович, д.ю.н., проф.